

آذربایجان

مؤکوتهدک سیاسی، اجتماعی، ادبی، اقتصادی تورک غزته سیدر.

آبونه شرایطی:

بائورلک برینه دک یا کو ایجون ۲۳.
باقشه شماره ۳۵ رولهده.
بر آیشلی پاکوده ۰۲، باقشه شهرلرده
۱۸ رولهده.

اعلان فیاتی:

سطری ۳ روله تراشه کپدن اعلانلار
ایجون گشت ایذیلر.

تورک و اسلامله مفید مقالهله صحیفه
لریمز آچیتدیر. درج اولتبان اوراق
اعاده ایذیلر. درج ایذیلن مقالهلک
مکالاتی اداره نشر ایذیور.

محل اداره:

یا کو، وورونوسکی وغوربتکی
کوچلرلک کتجنده ۴، نومرولی اوده
«آذربایجان» ادارسی
تلفون نمبر. ۶۰-۳۸
تک نسخسی ۷۰ قیق.

راشتو تلغراف

۲۵ نشرین نایبه ووردی آجته تیلر، موملانی

آلمانیالی ویلیمدی
آلمان قرون برتسی (ویلیمدی) «ووتهدرین»
شهرنده (زدیده روزبه) قصبه سندن بکلدیور.
وچارسونتزه آلمطسندن ساقلا تیلر. تحت الحیر
لردن چوق خارلرلر توروش قنلک بائینچیلرینه
اوئک باقینتی خوش کمدیور.

هولاندیایه

قرالیجه ویلیمتیا ایبتاحه سندن آشرت
آرا ایله انقلاب تهیدیتی رد ایستکلر نداشتی منه
متدار اولدیشی بیان و تنقک خواهش ایذینکی
اصلاحاتک ایلانلر طرفندن ووجه کمدی وده
ایذیور.

انگلتیره سه جده ایشری

انگلیز وزیر لر سندن ملویه جورج ایله
دوئارلوتوه متحد قرائلله بیجکی چارینه یازدی
مراجعه لرنه اوزسیس پرورغاملرین یوزلر
اشیور پرورغاملک مده ماملردنن چریه افرایه
ایله عسکرلر ایچون خزینه برلرندن آلمق بویور
ایچینه کی اولریله باصهاره باخود کیتیش بر
مقیاسه فن زراعت ایلاجه خارلراق مینه
برلرینی بویونک بازارم ابرری اصلاح اینتک
منزل مسئله سنسی تکمیل اینتک
تظم وتحصیل مسئله لرینی کیش بر بوله قویوق،
زحمت و سوجتت شرانطی مایه چندن افرایشلرینه
فق مسئله کماره انبازات ویرمک؛ کمدی کجه مام
مال و اوراق اوزدینه علاوه ایلمیش مخارج دن
وازدکجهک اهالیئک قندسه اولراق قورنک و
ایشیک و دمیورلرلک اوزدونه قوتورل قویوق
واولرک مکلیته چالیشک کی یدر.

آلمان دوتنه سناک قلمی.

آلمان دوتنه سناک ایلیکتیز قلم اولوب
کبتدی. تیزیکت مایه سی اولمادی.
ایبر ایذینرک و اسیرلرک کیدیشی تئییج
خازه مراسمه بکرمیوریدی.
آلمان دوتنه سناکیش ییشوز ایدین متفق دوتنه سناک
ایجده ۶۰ دک دریندوت، ۵۰ انگلیز بونگلر
قراوردوزوری و ۱۹۸۰۰ فوتر سنه سناکیشاری موجود
ایدی.

تلغراف خبرلری

(تورکی تئراف آجته تیلدن)
— آلمانیالی حکومتی متفق دوتنه و یریدگی
نوتسده (ریزیامون تئییج) (سارایه بیوج) (سازار
بریوتکن) داخل ایذیلکله (ریمین) اولتانی
حصه سنک آلمان عسکرلری طرفندن تمیزلر.
لری مجبوری شرانطی علیه پروتستو ایستدیر
آلمانیالی حکومتی بو پرلرک آلمانیانن آریطیا
سی تئییاتی علیه پروتستو ایستدیر.
— نشرین ثانی ۲۳ سنه نومه دن
خبر ویریلرک ویتادن و یولوسوق دن ویرین
خبرلرله کوره اودا اهالیسی شیدا ایذینچی منته

شهر بری اوزید) شاشی ۲- کجه ۳ (بری
شهر ایکسی اوزید) ایش ۱۲- وواشیر
— ۱۹- زکندوز - ۲۲- قازاخ - ۱۱- جیرایتل -
۱۱- نومی - ۲- (بری شهر - بری اوزید) شوشی
— ۲- (بری شهر - بری اوزید) زاقالا ۲ (بری
شهر - بری مهال) -
ایران ولایتک آذربایجانه ایچین حصی
۳- تئیس ولایتک آذربایجانه کپین حصی - ۱
قده.
(آ) یا کو حصه دوشن ۵ ذات یا کولیده
سی سلمان اطعاسی طرفندن بجه کدیر. دیگر
شهرلرده دخی شهر حصه دوشن نمانیدمی
عمومی استخاله بچیلش سلمان غلا سیرسی -
بجه کدیر. اوزید نمانیدمی ایسه اوزید ملی
قومتلری طرفندن انتخاب اولنه کدیر.

(ب) - سجه کیزلر کیزلی اولاق
— افلیت تشکیل ایدین ملتندن: ارمنی
اهالی سی طرفندن ۲۱ - ۸ کیجه ارمنی اهالی
قومیت سندن: ۸ کی شوشی ارمنی اهالی قومیت
سنده: ۵ ده یا کو ارمنی قومیت سندن.
روس اهالی سندن یا کوده کی روس ملی

شوراسندن - ۱۰
آلمان اهالیسی تکلیتک ملی سندن ۱۱
یوده شوری ملی سندن - ۱۰
کورچی قومیت سندن - ۱۰
بولاق قومیت سندن - ۱۰
ت - یا کو مکار جمعی شوراسندن ۳۳
یا کو ساموت اسیزد و تجارت صنایع جمیعت
لرندن مشرکا - ۲.

قده: ۱ - ملی و ملی قومیت سناک اولمیان
قنار نمانیدلرینی کوز اویشتوا نمانیدلرینک
اچتاهه تئییج ایدم برلر. بو اچتاهه هر اویشتوا
دن برر نمانیدم کورنویلمک سورته حاصل
اولور.

قده: ۲ - احوال فوق الماده به معروض بولان
پرلرک نمانیدلرینی شوری ملی بالذات تئییج
ایدر.

قده: ۳ - شوری ملی کتک اسالی عسولرینی
تشکیل ایدن ۴۴ - اعضادن بری استفا ایدر.
مرحوم اودا ویرا خود باشقبر سیله مجلس دن
چقازسه اوئک عوضه تنسوب بولنیشی سیاهنک
مزنی بولان فرقه بؤسنتی طرفندن باشقه
برسی تئییج اولور.

قده: ۴ - جلب اوللاق استخامک استخا
ته شمرلده بلدیهر تیسلری. اویزدرده میاوردی
سودایی و یا اولرک مومانی و افلیت مشوب
ملتله ملی شورا ریسلرلرک تشب و نظاریله
اجرا اولور و انتخاب اوللاق ذواته کندی
استشاری ایله کیتیت استخانی موشح و ممتفق
اعتدالده ویریلر.

شوری ملی و تئییج: محمد امین رسولزاده
شوری ملی کتک: رحیم و کولوف
سورنی اسلی ایله مطفقدر:
شوری ملی اداره مدیری: محمد سید

قسم رسمه

صحت عمومی نظارتده
تشرین ثانی تک ۱۲ سندن ۸ نمرولی امر
ایله کار کداز ممانی تئییج ایذیلوب و کار کداز
ویله سنده ایفا اینتکده اولان آ. ب. بریشو
چوق تشرین ثانی تک ۱۳ نمن صحت عمومی
نظاری دفترخانه سنک کار کدازی تئییج ایذیلر.
صحت عمومی نظاری رفیع کوف

امور ناهغه و خیره نظاری رفیع کوف

۲۰ تشرین ثانی ۱۳۳۴

نومرو - ۱۴

تشرین ثانی ایبتاحسندن تقویله ایوانویج
غامر کلمی مرکزگی آتبار ممبری تئییج
ایذیلر.

نومرو - ۱۵

تشرین ثانی تک ۸ نمن ترمزا تقویله ونا
عاجورایمانی مرکزگی آتبار قنظوری فولوق
جیسی تئییج ایذیلر.

نومرو - ۱۶

تشرین ثانی تک ایبتاحسندن علی اسکندر
جغروف یا کو تاجیک سنک امور خیره و ناهغه
ممبری تئییج ایذیلر.

امور ناهغه و خیره نظاری رفیع کوف

آذربایجان مجلس سعوتانه، تالیسی

حقیقه قانون

۱ - آذربایجان پارلمانی (مجلس موملانی)

۱۲۰ اعضادن عیارلر.

۲ - آذربایجان پارلمانی آذربایجان مجلس

مومسانی دعوت اولویجه قدر آتاقیده کی تر.

تیله انتخاب اولونمک اعضادن تشک ایدر:

آ - روسیه مجلس مومسان دورت مختلف

سیاسی فرقه سیاهلری مومتیجه ماورای قفقاس

اهالی اسلامیسی طرفندن انتخاب اولوبده کسکر

ماورای قفقاس صعه به اند اعضا سنطیه بولنیشی

ویسه آذربایجان شورای ملیسی تشکیل ایلمیش

۴۴ ذات دن.

ب - آذربایجان بلدیهری سلمان اطعاسی

ایله اسکردن موجود بولان ملی سلمان قومیت

جلب اعضای طرفندن انتخاب اولونمک سورته

جلب اوللاق ذوات دن.

ب - افلیت بولان ملتارک صلاحیتدار مومسه

ملرلرندن جلب اوللاق ذوات دن.

ت - یا کو مکار شوراسی ایله ساموت

اسیزده تجارواراب صنایع اتقارندن جلب اوللاق

ذوات دن.

۳ - اساسا موجود اولان ۴۴ ناهغه علاوه

اوللاق اعضا بؤسنتیه جلب اولوناق.

آ - اهالی اساریده طرفندن یا کو ۵

کو کجای اوزیدی - ۲ (بری شهر - بری اوزید)

جواد - ۲ (بری شهر - بری اوزید) قوبا - ۳

(بری شهر ایکسی اوزید) لنگران - ۲ (بری

Cümə axşamı, 28 noyabr 1918-ci il, nömrə 51

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, elmi və iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Pəncşənbə, 23 səfərülmüzfərr sənə 1337. 28 təşrini-sani sənə 1918.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 70 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir. Elan fiati: sətiri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətində [Səhiyyə Nazirliyində]

Təşrini-saninin [noyabrın] 12-sindən 8 nömrəli əmr ilə kargüzar müavini təyin edilib və kargüzar vəzifəsini də ifa etməkdə olan A. B. Prişeltsev, təşrini-saninin 13-ündən Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarəti dəftərxanasının kargüzəri təyin edilir.

*Səhhəti-Ümumiyyə naziri
Rəfibəyov*

Ümuri-Nafiə və Xeyriyyə Nəzarətində [Sosial Təminat Nazirliyində]

20 təşrini-sani 1334

Nömrə-14

Təşrini-sani ibtidasından [əvvəldən] Nikolay İvanoviç Qamrekeli, mərkəzi anbar müdiri təyin edilir.

Nömrə-15

Təşrini-saninin 8-indən Tereza Nikolayevna Maçavariani, mərkəzi anbar kantoru qulluqçusu təyin edilir.

Nömrə-16

Təşrini-saninin ibtidasından [əvvəldən] Əli İsgəndər Cəfərov, Bakı nahiyəsinin Ümuri Nafiə və Xeyriyyə müdiri təyin edilir.

*Ümuri Nafiə və Xeyriyyə naziri
Rəfiyev*

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANI TƏSİSİ HAQQINDA QANUN

1) Azərbaycan Parlamanı (Məclisi-Məbusanı) 120 əzadan [üzvdən] ibarətdir.

2) Azərbaycan Parlamanı, Azərbaycan Məclisi-Müəsisanı [Təsisçilər Məclisi] dəvət olunmaya qədər aşağıdakı tərtiblə intixab olunmuş [seçilmiş] əzadan təşəkkül edir:

A) Rusiya Məclisi-Müəsisanına dörd müxtəlif siyasi firqə siyahıları mövcubincə [əsasında] Mavərayı-Qafqaz [Zaqafqaziya] əhaliyi-islamiyyəsi tərəfindən intixab olunub da, sonra Mavərayı-Qafqaz Seymində əza sifəti ilə bulunmuş və bədəhu [sonra] Azər-

baycan Şurayı-Millisini təşkil etmiş 44 zətdən.

B) Azərbaycan bələdiyyələri müsəlman əzası ilə əskidən mövcud bulunan Milli Müsəlman Komitələri əzası tərəfindən intixab olunmaq surəti ilə cəlb olunacaq zəvətdən [şəxslərdən].

C) Əqəliyyətdə [azlıqda] bulunan millətlərin səlahiyyətdar müəssisəyilliyələrindən [milli qurumlarından] cəlb olunacaq zəvətdən.

Ç) Bakı Həmkarlar Şurası ilə Sovet Syezd, Tüccar və Ərbabi-Sənaye İttifaqından cəlb olunacaq zəvətdən.

3) Əsasən mövcud olan 44 əzaya əlavə olunacaq əza, bu nisbətlə cəlb olunacaq:

A) Əhaliyi-islamiyyə tərəfindən Bakı 5, Göyçay uyezdi 2 (biri şəhər, biri uyezd), Cavad 2 (biri şəhər, biri uyezd), Quba 3 (biri şəhər, ikisi uyezd), Lənkəran 2 (biri şəhər, biri uyezd), Şamaxı 2, Gəncə 3 (biri şəhər, ikisi uyezd), Ərəş 2, Cavanşir 1, Zənəgəzur 2, Qazax 1, Cəbrayıl 1, Nuxa 2 (biri şəhər, biri uyezd), Şuşa 2 (biri şəhər, biri uyezd), Zaqatala 2 (biri şəhər, biri mahal). İrəvan vilayətinin Azərbaycana keçən hissəsi 3, Tiflis vilayətinin Azərbaycana keçən hissəsi 1.

Qeyd:

a) Bakı hissəsinə [payına] düşən 5 zət, Bakı Bələdiyyəsi müsəlman əzası tərəfindən seçiləcəkdir. Digər şəhərlərdə dəxi şəhər hissəsinə düşən nümayəndəni ümumi intixabla [seçki ilə] seçilmiş müsəlman qlasnları seçəcəklərdir. Uyezd nümayəndələri isə uyezd

milli komitələri tərəfindən intixab olunacaqlardır.

b) Seçkilər gizli olacaq.

B) Əqəliyyət təşkil edən millətlərdən:

Erməni əhalisi tərəfindən 21: 8-i Gəncə erməni əhali komitəsindən, 8-i Şuşa erməni əhali komitəsindən, 5-i də Bakı erməni komitəsindən.

Rus əhalisindən: Bakıdakı Rus Milli Şurasından 10.

Alman əhalisi təşkilati-milliyəsindən 1, Yəhudi Şurayı-Millisindən 1, gürcü komitəsindən 1, polyak komitəsindən 1.

C) Bakı Həmkarlar Cəmiyyəti Şurasından 3, Bakı Sovet Syezd və Ticarət-Sənaye Cəmiyyətlərindən müştərəkən [birgə] 2.

Qeyd 1. Bələdiyyəsi və milli komitəsi olmayan qəzalar, nümayəndələrini köy obşestva [cəmiyyəti] nümayəndələrinin ictimiasında [yığıncığında] təyin edə bilərlər. Bu ictima, hər obşestvadan birər nümayəndə göndərilmək surəti ilə hasil olur.

Qeyd 2. Əhvali-fövqəladəyə məruz bulunan [fövqəladə hadisələrə səhnə olan] yerlərin nümayəndələrini Şurayı-Milli bizzat təyin edir.

Qeyd 3. Şurayı-Millinin əsaslı üzvlərini təşkil edən 44 əzadan biri istefa edər, mərhum olar və yaxud başqa bir səbəblə məclisdən çıxarsa, onun əvəzinə mənsub bulunduğu siyahının mürəttibi [tərtibçisi] bulunan firqə müəssisəti [partiya qurumları] tərəfindən başqa birisi təyin olunur.

Qeyd 4. Cəlb olunacaq əşxasın intixabatı şəhərlərdə bələdiyyə rəisləri, uyezdlərdə mirovoy sudyalər [məhkəmə hakimləri] və ya onların müavini və əqəliyyəətə [azlığa] mənsub millətlərdə milli şura rəislərinin təşəbbüs və nəzarəti ilə icra olunur və intixab olunacaq zəvata kəndi imzaları ilə keyfiyyəti-intixabı müvəzzəh [seçimin necəliyini izah edən] və müsəddəq [təsdiq edilmis] etimadnamələr verilir.

Şurayi-Milli rəisi:
Məhəmməd Əmin Rəsulzadə
Şurayi-Milli katibi:
Rəhim Vəkilov
Surəti əslilə mütabiqdir
[uyğundur]
Şurayi-Milli İdarə müdiri:
Məhəmməd Səid

RADIOTELEQRAF

25 təşrinisənidi [noyabrda] “Royer” acentəliyi məlumatı:

Almaniya vəliəhdi

Alman kronprinsi (vəliəhdi) Veterinq şəhərində Zuiderze qəsəbəçəsində bəklənilir və “Parsonaj” adasında saxlanılacaqdır. Təhtəlbəhrlərdən [sualtılarından] çox xəsarətlər görmüş Felemenk [Niderland] balıqçılarında onun yaxınlığı xoş gəlməyir.

Hollandiyada

Kraliça Vilhelmina intibahnamə-

sində [bəyanatında] əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə inqilab təhdidini rədd etməklərindən naşi [etdiklərinə görə] millətə minnətdar olduğunu bəyan və xalqın xahiş etdiyi islahatın Parlaman tərəfindən vücuda gələcəyini vəd edir.

İngiltərədə seçki işləri

İngilis vəzirlərindən [nazirlərindən] Lloyd Corc ilə Bonar Lou Müttəhid Krallıq [Birləşmiş Krallıq] seçkiçilərində yazdığı müraciətnamələrində öz siyasi proqramlarını yazırlar. İşbu proqramın mühüm maddələrindən bəhriyyə əfradı [matroslar] ilə əsgərlər üçün xəzinə yerlərindən [dövlətə məxsus torpaq sahələrindən] almaq, bu yerlər içindəki evlər ilə ya hissələrə yaxud geniş bir miqyasda fənni-ziraət planı ilə hazırlamaq, meşə yerlərini böyütmək, yaramaz yerləri islah etmək, mənzil məsələsini təknil [həll] etmək, təlim və təhsil məsələlərini geniş bir yola qoymaq, zəhmət və xidmət şəraitini maddi cəhətdən yaxşılaşdırmaq, müstəmləkələrə imtiyazat [imtiyazlar] vermək, gələcəkdə xammal və ərzaq üzərinə əlavə edilən məxaricdən [xərclərdən] vaz keçmək, əhalinin faydasına olaraq qüvvənin [enerjinin] və işığın və dəmiryolların üzərində kontrol qoymaq və onların mükəmməliyyətinə çalışmaq kimiləridir.

Alman donanmasının təslimi

Alman donanması, ilişiksiz [sürətlə; mərasimsiz] təslim olub getdi. Təbrikat mübadiləsi [qarşılıqlı salamlama məra-

simi] olmadı.

Əsir edənlərin və əsirlərin gedişi, təşviyi-cənazə [cənazənin yola salınması] mərasiminə bənzəyirdi.

Alman donanmasını pişvaz edən [qarşılayan] Müttəfiq donanması içində 60-adək drednot, 50 ingilis yüngül kruvazərləri və 180 kontr-minanosları [kontr-torpedoları] mövcud idi.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Gürcü teleqraf acentəliyindən)

- Almaniya Hökuməti Müttəfiq dövlətlərə verdiyi notasında Primazensin, Sarqemin, Saarbrükken daxil edilməklə və Reyn oblastı hissəsinin alman əsgərləri tərəfindən təmizlənmələri məcburi şəraiti [şərti] əleyhinə protesto etmişdir. Almaniya Hökuməti bu yerlərin Almaniya dan ayrılması təşəbbüsü əleyhinə protesto etmişdir.

- Təşrini-saninin [noyabrın] 22-sində Nauendən xəbər verirlər ki, Vilnadan və Belostokdan verilən xəbərlərə görə, ora əhalisi zəbt edici dəstələr əleyhinə çıxmaqdadır. Alman qaraqollarına atəş açılıb, alman əsgəri dəstələrinin keçib getməsinə mümaniət [maneçilik] etməkdən ötrü dəmiryol xətti xarab edilmişdir.

- İngiltərə mətbuatının verdiyi xəbərlərə görə, Vaşinqtondan xəbər verirlər ki, Məclisi-Məbusanın Bəhriyyə [donanma] komissiyasında bəhriyyə işləri katibi Deniels demişdir ki, Mil-

lətlər İttifaqı və ümumi tərksilah məsələləri gələcək məsələsindən ibarətdir. Hal-hazırda üç sənəliyə hazırlanmış məramnamə üzərinə bəhriyyə qüvvəsini 10 dənə fövq[əl]zirehli, 6 zirehli və 140 kiçik gəmilərlə gücləndirmək lazımdır.

- Müttəfiqlər ordusu bilatəvəqqüf [durmadan] Belçikanı zəbt etməkdə davamla, Almaniya ya yaxınlaşmaqdadırlar.

- Belçika Hökuməti təntənəli bir surətdə Brüksel şəhərinə varid [daxil] olmuşlardır.

- Almanlar, Amerika bəhri [donanma] qüvvəsi iştirak etdiyi halda, İngiltərə donanmasına 70 gəmi təslim etmişlərdir. Bunlardan 9 dənəsi zirehli, 5 böyük kruvazər və 7 yüngül kruvazərlərdir.

- Alman mətbuatının məlumatına görə, axırını iki həftə müddətində Qaliçyanın bir çox yerlərində yəhudi talanı vüqu bulmuşdur. Krakovda çıxan “Dziennik” nam qəzetə yazır ki, bu cür talanlar çox yerlərdə vaqe olmuşdur. Bir çox yəhudi mütəzərrir olmuşdur [zərər çəkmişdir]. Bir paraları [bəziləri] qətl edilmişlər. Hamı yəhudi dükənləri və evləri talan edilmişdir. Yəhudilər şəhərlərdən qaçıb fəna bir halda yaşamaqdadırlar. Bir çox şəhərlərdə təşkil edilmiş yəhudi müdafiə dəstələri tərksilah edilmişlər. Qaliçya yəhudiləri arasında əhval həyəcanlıdır. Bir para yerlərdən Vilsona və bitərəf dövlətlərə teleqraflar göndərilib, müavinət [yardım] xahiş edilməkdədir.

- “Lokal-Anzeyqer” qəzetəsi xəbər verir ki Lodzda olan alman əsgərləri müsəlləh [silahlı] çıxış yapmışlardır. 1700 nəfər alman əsgəri müsəlləh bir surətdə Lodzdan Almaniyaya piyada yola rəvan olmuşlar. Saldat Vəkilləri Şurasının [Əsgər Deputatları Sovetinin] başçıları nəql edirlər ki, general qubernator fon Bezeler hamı zabitlərlə bərabər şəhəri tərk etmişdir. Onlar hava duman olmasından və gecə qarantılığından istifadə etmişlərdir. Alman əsgərləri özlərinin tərk-silah olunmalarına icazə verdikdən sonra hamısı zircamələrinə [alt paltarlarına] qədər qarət edilmişlərdir.

- Stokholmda çıxan “Politiken” qəzetəsi xəbər verir ki, Skandinav hökumətləri hal-hazırda Rusiya ilə münasibəti-siyasiyyənin qət olunmasını [siyasi əlaqələrin kəsilməsini] və öz konsullarının Rusiyadan geri çağırılmaları ilə rus Şura Hökuməti nümayəndələrinin Skandinaviyadan kənar edilmələri məsələlərini müttəhidən [birgə] müzakirə etməkdədirlər.

- Hindenburg Baş ərkani-hərbdən [Baş qərargahdan] Vilhelmin Laheydə olan sarayındakı hökumət məmurlarına böylə bir teleqraf göndərmişdir: Mütərikə [atəşkəs] işləri komissiyası xəbər verir ki, düşmən hökumət üzvlərinin, xüsusən fransızların tutduğu mövqe mənfidir. Düşmən mümkün olmayan işlər haqqında öz tələbatını təkid etməkdədir. Bu qərarla mübarizənin təzələnməsi üçün ənənəli əsaslar hazırlayırlar. Qəti surətdə izhar

edirəm ki, alman ordusu mütərikə şəraitinin [atəşkəs şərtlərinin] ağırlığı və vətənimizdəki hadisələr münasibətilə mübarizəni təzələməkdən acizdirlər. Hətta yalnız fransızlarla mübarizə edə bilməzlər.

(Gürcü teleqraf acentəliyindən)

İngiltərə mətbuatının məlumatı

- İngiltərə bəhriyyə [donanma] müxbiri xəbər verir ki, günortaya yaxın alman qayıqları və nəqliyyat gəmiləri tərəfindən müşayiət edilən bir zirehli nümayən olmuşdur [görünmüşdür]. Açıq dənizdə şiddətli fırtına olduğuna görə zirehli, limanda təslim edilmişdir. Almanyanın böyük sualtı qayıqlarının hamısında simsiz teleqraf istasyonu vardır. Almanlar varid olan [gəlib çatan] zaman alman donanmasında inqilabcu [inqilabçı] ünsürlərin qüvvətli olduğu müşahidə edilirdi. Bir para alman zabitləri alman qartalını nişanını başlarından çıxarıb, qırmızı nişan taxmışlardır. Alman bəhriyyələri [dənizçiləri] arasında intizam görülməyir, matroslar zabitlərə qulaq asmayırlar.

- İsveç sosial-demokratlarının başçısı Brantinq, Albert Tomasa bir teleqraf göndərərək deyir ki, Müttəfiq dövlətlər mütərikənin eyni-şəraitində [atəşkəs şərtlərinin dəyişməməsində] israr edərsələr, Almanyanın halı xeyli fəna olar. Almaniyaya, təxliyə etmək və dəmiryol məvaddı [mallarının] təslimi üçün vaxt verilməsi lazımdır, vəilla [əks halda] bolşevizm hərc-mərcliyi

qalxıb demokratik cümhuriyyət təsisini mümaniyətə [maneyə] düşər edər.

- Mətbuat nümayəndəsi Kiyevdə olan alman əsgərləri ilə görüşdükdən sonra öz müşahidətini [müşahidələrini] böylə təsvir edir: Alman saldatları arasında gözəlcə asayiş və nizam hökm-fərma [hökmran] olmağına [görə], dövlət əmvalına [mallarına] qənaətkaranə bir münasibət vardır. Almanlar tərəfindən heç bir təcavüz və ya asayiş xələldar edilməsi [pozulması] ittifaqı [faktı] olmamışdır.

SÜLH ƏTRAFINDA

Almaniya ilə mütarikə şəraitindən [atəşkəs şərtlərindən]

12-ci maddə – Hamı alman qoşunları Türkiyə, Avstriya-Macaristan və Romaniya məmləkətlərinin 1914 sənəyi-miladiyyəsi ağustos ayının birinə-dək olan hüduddan çəkilməlidirlər. Müttəfiqlərin təyin edəcəkləri vaxtadək müharibədən iləri Rusiyanın bir parçasını təşkil edən ərazilərdən də (yuxarıda söyləndiyi kimi) çəkilməlidirlər. Bu vaxtın təyini şu yerlərin daxili şəraitindən asılıdır.

13 – Bir ağustos 1914 sənəsi hüduddan içəri Rusiyada olan alman qoşunları işbu zamandan bu yerləri təxliyəyə başlayacaqlardır. Habelə əsgəri acentələr, təlimçilər, əsir almanlar və təbəələr büsbütün Rusiyadan çağırılmalıdırlar.

14 – Bir ağustos 1914 sənəsi hü-

dudunda almanlar tərəfindən hər bir həcz [qəsb] və müsadirə ilə Romaniya və Rusiyadan Almaniya üçün ərzaq göndərməkdə əhalini sıxışdırma tamamilə götürülməlidir.

15 – Bükreş, Brest-Litovsk və əlavə müahidənamələrin hamısı ləğv edilir.

16 – Dansiq ilə Visladan keçib almanlardan təxliyə edilmiş yerlərin əhalisini aparmaq yaxud nizam və asayiş bərpa etmək üçün Müttəfiqlərə imtiyaz verilir.

18 – Müttəfiqlər yaxud özgə dostanə əlaqədə olan dövlətlər təbəələrindən Almaniya məhbus, girov (rəhin), məhkum sifətiylə, nə ki var, uzaqbaşı bir ayın müddətində vətənlərinə buraxılmalıdırlar. Bu vaxtın dürüst təyini məsələsi tamamilə anlaşılığından sonra vaqe olacaqdır.

19 – Müharibədən xəsarətdidə olmuşlara [zərər çəkənlərə] müavinət [kömək] mənbəyi ola biləcək camaat fondlarını (sənədi) mütarikə iniqadı mə'qud olduqca [atəşkəs sazişi qüvvədə olduğu müddətdə] aparmaq Almaniya qadağandır. Bilatəvəqqüf [dərhal] Almaniya Milli Bankasındakı paralar iadə edilməlidir. Fəth edilmiş məmləkətlərdə zəbt edilmiş xətləri, kağız pul təb [çap] edən makinaları, burada camaat ya xüsusi şəxslər faydaları ilə əlaqədar bütün aksiya, pay, fiat kağızları (valyuta) və digər vəsiqələr bilatəxir [dərhal] iadə edilməlidir. Rusiya və Romaniyadan alınmış yaxud bu dövlətlər tərəfindən

Almaniyaya güzəşt edilmiş qızılların (altunun) hamısını qaytarmalı və bu altun, sülh iniqadınadək [sazişinə qədər] Müttəfiqlərə tövdi edilməlidir [tapşırılmalıdır]. Böylə maliyyə tədabiri [tədbirləri] şimdilik lazımdır. Müttəfiq və Amerika dövlətlərinin gələcək tələbləri ilə yuxarıdakı tədabir xələdar olmasın [pozulmasın].

20 – Dəryada dayanmaqsızın müharibə işləri qət edilməli [kəsilməli] və alman vaporlarının məkanı və hərəkət etdiyi yerləri haqqında məlumat verilməlidir. Bitərəf dövlətlərin həpsinə Müttəfiqlərin və ittifaqa mənsub dövlətlərin [Antanta dövlətlərinin və onlarla ittifaq halındakı digər dövlətlərin] hərbi və ticarət donanmasına seyrisəfain [hərəkət] hamı sularda azad olduğunu elam etməli [bildirməli], bununla da bitərəf[lik] məsələsi bütöün ləğv ediləcəkdir.

21 – Müttəfiqlərin və ittifaqa mənsub dövlətlərin (ticarət və hərbi) donanması bəhriyyunları [dənizçiləri] qaytarılmalıdır. Bunun əvəzində əsir verilməyir.

22 – Alman təhtəlbəhrlərinin [sualtlarının] həpsi (sualtı kruvuzer və sualtı qayıqlar da buraya daxildir) ümumləvazimat və mühümmatı [silah və avadanlıqları] ilə Müttəfiq və Amerika dövlətlərinin göstərdiyi limanlarda təslim edilməlidir. Hərəkət etməyə qadir olmayan sualtı qayıqları Müttəfiqlərlə Amerika mübəssirlərinin [gözətçilərinin] təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] alman limanlarında tərksilah

edilir. Əmələləri [işçiləri] də dəyişməlidir. Üzməyə müqtədir qayıqlar isə dənizlərə çıxmaq üçün alman limanlarında hazır olmalıdırlar. Radio (simsiz teleqraf) ilə xəbər verildikdə onlar təslim üçün getməlidir. Müəyyən limanlara mümkün qədər tez bir zamanda, əlbaqisi [qalanları] onların ardınca gəlməlidir. Bütöün bu şərait, mütarikə əhdnaməsi [atəşkəs sazişi] imza edildikdən 14 gün müddətində tətbiq edilməlidir.

24 – Almaniya tərəfindən məmləkət sularından kənara dənizlərin hamısından torpedoları və mina hasarlarını [istehkamlarını] yığmaq üzrə Müttəfiqlərlə Amerikaya imtiyaz verilir. Bu torpedolar və onların yerləri göstərilməlidirlər.

25 – Müttəfiqlərə mənsub dövlətlərin və müttəfiqlərin abluqası [mühasirəsi] qüvvəsindən düşməyir və dənizlərdə təsadüf edən alman vaporları dərdəst [həbs] edilə biləcəkdir. Mütarikə davamı müddətində Almaniyaya nə qədər ərzaq lazım olduğunu Müttəfiqlərlə Şimali Amerika nəzərə alacaqdır.

28 – Bütöün Almaniya hava makinaları Müttəfiqlərlə Şimali Amerika[nın] göstərdiyi üssülhərəkəldə [bazalarda] çağırılıb toplanmalıdır.

29 – Qara dəniz limanlarının həpsi almanlardan təxliyə edilir. Qara dənizdə tutulmuş rus hərbi vaporları Şimali Amerika ilə Müttəfiqlərə verilməlidir. Bütöün əsgəri [hərbi] və qeyriləvazimat iadə edilməlidir [qaytarılmalıdır].

30 – Almanlar tərəfindən tutulmuş Müttəfiqlərin və müttəfiqlərə mənsub dövlətlərin ticarət gəmiləri Amerika və Müttəfiqlər[in] göstərdiyi limanlara qaytarılmalıdır. Böylə müamilat [əməliyyat] hər iki tərəfdən olmayacaqdır. Vaporların və başqa ləvazimatın təxliyə, təslim və təviz [əvəz; kompensasiya] edilməsinədək təxrib edilmələri [sıradan çıxarılımları] yasaqdır.

32 – Almaniya Hökuməti, xüsusi müəssisələr yaxud xüsusi ticarət cəmiyyətlərinin tərəfindən İsveç, Norveç, Danimarka, Felemenk və digər bitərəf məmləkətləri Müttəfiqlər və Müttəfiqlərə mənsub dövlətlərlə məhdud və yasaq olan ticarətin azadlığı haqqında Almaniya istixbar [xəbərdar] etməlidir.

33 – Mütarikə imza edildikdən sonra Almaniya gəmilərinin bitərəf dövlətlər bayrağı altına girməsi yasaqdır.

34 – Mütarikə vaxtı uzadılacağı mümkün olmaq üzrə 36 gün qərar qoyulur. Mütarikə maddələrinin birisinə əməl edilmədiyi halda, hər iki tərəfdən 48 saat irəlidən istixbar [xəbərdarlıq] etməklə mütarikəni pozmaq olar.

18-ci maddənin şərtlərini təyin edilmiş zamanda ifa etmək mümkün olmazsa, sui-istimal [sui-istifadə] olmamaq şərti ilə mütarikəni pozmaq demək deyildir. Bu şəraitin [şərtlərin] asanlıqla ifa edilməsi üçün beynəlmiləl bir mütarikə komissionu təşkil edə bilər. Bu komission, Müttəfiqlərin dəniz yaxud qara [quru qüvvələri] ordusunun bir baş komandanı sədarəti

[sədrliyi] altında işləməlidir.

Bu mütarikə 12 təşrinisani 334 öylədən [günortadan] sonra (fransız saati ilə) 5-də imza edildi.

BOSNA MÜSƏLMANLARI VƏ YUQOSLAVLAR

Vyanadan işar edildiyinə nəzərən [verilən xəbəərə görə], yuqoslavlının müddəəyatına [iddialarına] qarşı Bosna müsəlman rüəsasının [rəislərinin] göstərdikləri hüsnqəbul [müsbət münasibət], Vyana məhafili-siyasiyyəsində [siyasi dairələrində] son dərəcə mövcibi-infial və hiddət olmaqdadır [qəzəb və hiddətə səbəb olmaqdadır]. Bu cümlədən olmaq üzrə, Bosna İslam Demokrat Partisi rəisi İsmayıl Ağə Smaroviç, Hersek Müstəqil İslam Partisi rəisi doktor Mehmed Spaho və Saraybosna Bələdiyyə rəisi doktor Həmdə Vuyiçin təbrikatını möhtəvi [ehtiva edən] teleqrafnamələri çəxlərin yortuları [dini mərasimləri] münasibətilə Praqa kəşidə edilənlər [göndərilənlər] miyanındadır [arasındadır]. Bütün Bosna-Hersek mütəfəkkirin zümrəsi [ziyalıları] yuqoslavlının hərəkətinə ələni [açıq-aşkar] bir surətdə iştirak etməkdədirlər.

MİLYUKOV İLƏ MÜSAHİBƏ

“P. K.” qəzetəsinin 8 təşrinisani tarixli nömrəsində Milyukovun müsahibəsi dərc edilmişdir.

– Kadet fırqəsi üzvlərinin nahiyə ictimiasının [yığıncəğının] nəticələri nə olmuşdur? – sualına Milyukov cavab

vermişdir ki:

– Bu ictimai kadet firqəsini birləşdirməkdə böyük rol oynamışdır. İctimai qərardadları iki əsas üzərinə əsaslanmışdır. Ən mühüm qətnamə Ümumrusiya Hökuməti təşkilindən ibarət olmuşdur. Bu Hökumət, gözlənilən Müttəfiqlərin varid olmaları [gəlmələri] ilə şərqdən qərbə köçürüləcəkdir. Bu hökumətin nerədə təşkil olunacağını indidən söyləmək əlbəttə müşküldür. Lakin təsəvvür edildiyinə görə, mərkəz Könüllü ordudan ibarət olacaqdır. Hal-hazırda Könüllü ordu Baş komandanlığı ilə də müzakirət davam etməkdədir.

– Bu hökumətə kadetlər daxil olacaqlarmı?

– Əlbəttə, daxil olacaqlar. İctimanın arzusu da budur. Hətta hal-hazırda Könüllü ordu nəzdində Stepanov ilə Astrov bizim nümayəndələrimizdir. Astrov, Könüllü ordunun Ufa Hökumətinə olan münasibəti aşkar edilənə qədər orada qalacaqdır.

Sonra Milyukov Ufa Hökumətindən bəhs edib demişdir ki:

– Ufa Hökuməti dövləti nöqteyi-nəzərdə olan firqələrin sazişi nəticəsində əmələ gəlmişdir. Bu saziş hələ Moskvada hüsula gəlmiş idi. Fəqət Ufa Hökuməti qeyd edilən məqsədlərdən bir qədər imtina etmişdir. Ələlumdə [başlıca olaraq] Məclisi-Müəssisanın [Təsisçilər Məclisinin] indiki heyətinin ixtiyara malik olmasını təsdiq etmək məsələsində. Buna da biz çətin razı olarıq. Kadet firqəsi qənaət hasil etmişdir ki, Ufa Hökumətini qəti surətdə təşkil edilmiş hesab etmək olmaz.

Təbəddülat [dəyişikliklər] vəqə olacaqdır. Buna görə də, bizim firqəmiz Ufa Hökuməti ilə müzakirata girişməyi mümkün ədd [hesab] etmişdir.

Ümumrusiya Hökuməti ilə Ukrayna və Don hökumətləri arasında olan münasibətə gəldikdə, Milyokov demişdir ki:

– Ukrayna məsələsi Don məsələsindən artıq qarışıqdır. Məlum olduğu üzrə, bizim ictimamız ancaq öz istiqlaliliyyətindən imtina ilə müttəhid [vahid, birləşmiş], müəzzəm [böyük] Rusiya formulasını etiraf [qəbul] edən hökumətlərlə əlaqəyə girmək qətnaməsini çıxarmışdır. Ukrayna hələ ki, buna əməl etməmişdir. Don ilə bu bərdə yollaşmaq asandır. Çünki Krasnov Hökumətinin birinci bəyannaməsində izhar edilmişdi ki, Don Hökuməti Rusiyanın parçalanmış yerlərini bitişdirəcək Ümumrusiya Hökuməti təşkil edilənə qədər, müvəqqəət hökumət hesab olacaqdır.

– Kadet firqəsi kimlərlə və hansı firqələrlə ittifaqa girəcəkdir?

– Şimdilikdə bu bərdə danışmaq çətinidir. Bizim firqəmizlə sazişə girmək məsələsi hələ qaldırılmamışdır. Lakin bu məsələnin həlli tələb olunan mühüm bir məsələdir.

– Kadet fərqəsi indiki Ukrayna Hökumətinə nə nəzərlə baxır?

– Ukrayna Hökumətinə olan münasibətimiz hələ aydınlaşdırılmamışdır. Hələliyə kadetlər hökumətə daxil olmamışlardır. Kim bilər, ola bilər ki, gələcəkdə siyasət dəyişilsin. Hər bir şey gələcək əhvaldan asılıdır. Bu əhval

da öylə sürətli bir surətdə təbəddülata uğrayır ki, indilikdə davam edən hökumətə nə münasibətdə bulunmağı söyləmək pək müşküldür.

Könüllü ordu ilə Müttəfiqlər arasında müntəzəm bir əlaqə davamı haqqındakı suala Milyukov cavab vermişdir ki:

– Mənə məlum olan budur ki, hələ müntəzəm əlaqə yoxdur. Fəqət bu, vaxta mövqif [bağlı] bir məsələdir. Müttəfiqlər ilə münasibət düzəlməkdədir. Burasını da söyləməlidir ki, Müttəfiq dövlətlər Könüllü ordunun qəhrəmananə xasiyyətləri haqqında ali rəylər bəsləyirlər. Şübhə yoxdur ki, Müttəfiqlər Könüllü orduya müavinət [yardım] göstərəcəklərdir.

– Bütün cahan inqilabı mümkündürmü?

– İnanmayıram. İnqilab çıxışları tək-tək məmləkətlərdə olacaqdır. Ələlxüsus müharibədə məğlub olan məmləkətlərdə. Lakin inqilab alovu köhnə Rusiya yanan hərərdə olmayacaqdır. Müttəfiq məmləkətlərdə inqilabın mənası yoxdur. Hökumətlər möhkəmləşib, əhali qalibiyətlə sevinir.

POSTA-TELEQRAF NAZİRİ İLƏ MÜSAHİBƏ

“K.” qəzetəsinin mühərriri Azərbaycan Posta-Teleqraf naziri Ağa Aşurov ilə müsahibəsi əsnasında Azərbaycan müsəlmanlarının və Hökumətin Müttəfiqlərlə münasibəti haqqında vermiş olduğu suala cavab almışdır:

“Azərbaycan Hökumətinin və mü-

səlmanların halını heç bir təhlükə təhdid etməyir. Bu barədə şübhə etməməlidir. Çünki general Tomsonun təminatına ümidvar olmuşuq. Burasını da qeyd etməliyəm ki, Müttəfiqlərin bizə və ələlümum Hökumətə olan münasibəti artıq dərəcədə dostanədir. Hər bir barədə onlar bizə müavinət göstərirlər. Odur ki, şəhərdə heç bir ixtilaf və qeyrə [və sairə] yoxdur. Bu barədə bizim tərəfimizdən də tədbirlər görülmüşdür. Biz bacardığımız qədər çalışıb şəhərdə asayiş və qanun saxlayırıq. Hərgah bir para müzirr [zərərli] ünsürlər öz xüsusi hesablarından ötrü fürsətdən istifadə etmək niyyətində olsalar, bu tövr ixtilafların Müttəfiq ordu qüvvəsi tərəfindən bərtərəf ediləcəyinə [aradan qaldırılacağına] ümidvar oluruq. İndiki Hökumət kabinəsinə və gələcək müştərək Azərbaycan Hökumətinə gəldikdə, onu deyə bilərəm ki, Azərbaycan Şurayı-Millisi [Milli Şurası] bu barədə çalışmaqdadır və yəqin ki, kabinə təbəddülatı [dəyişikliyi] və hökuməti-müştərəkə təşkilatı [müştərək hökumət təşkili] dekabrın üçündə dəvət edilmiş Parlaman tərəfindən vücuda gətiriləcəkdir.”

Ədəbi sütunlar

MƏRHUM SƏHHƏTİN SON MƏKTUBUNA CAVAB*

Cahana ilk çıxan tazə aya and olsun, Cavanlığında dönən qəddi yaya and olsun. Qəsəm o şəmsi-münirə, o mahi-tabana, Şəhaba, nəyyirə, nura, ziyaya and olsun.

Qəsəm nəsimi-sabaha, sitareyi-səhərə,
 Hilala, bədrə, Süheylə, səhaba and olsun.
 Rümuzi-şe'ri bilən şairi-şəhirə qəsəm,
 Nükati-nəzmə bələd aşınaya and olsun.
 Cahanda xəlqi edən doğru-düz yola dəvət,
 Həqiqi rahbərə, rəhnümayə and olsun.
 Gözəllərin o mübarək, həyalı üzlərinə,
 Yenə o çöhrələrə, ol həyəyə and olsun.
 Sənə birinci pərəstiş edən mənəm, Səhhət,
 Rəvani-paki-Bahara, Səfaya** and olsun.
 Neçün ki, Qafqaz-ara sən sevimli şairsən,

 Sənin nəşidələrin, raiqanə şe'rlərin,
 Dəyə cahanə; cahanə, səməyə and olsun.
 Məni çıxarma yadından, çıxarmaram mən həm,
 Təbiətə, suya, xaka, havaya and olsun.

*Məhəmmədəmin oğlu
 Salman Mümtaz*

ZİRAƏT [KƏND TƏSƏRRÜFATI] İŞLƏRİ

Miləli-mütəməddinə [mədəni mil-lətlər] arasında ziraət işləri nəzəriyyatla deyil, əməliyyatla [təcrübə ilə] irəliləmişdir. Maarif Nəzarətindən [Nazirliyindən] maəda [başqa] Ticarət və Sənaye və habelə Ziraət və Əmlak nazirləri təhti-idarəsində [nəzdində] də bir çox ali edadi və ibtidai ziraət məktəbləri vardır. Qərbdə bu kimi məktəblər ələləksər [daha çox] əhalinin öz təşəbbüsü və xərci ilə təsis olunur və bəzi vaxt hökumətdən maddi cəhətcə kömək verilir. Fransada edadi məktəb-

* Mərhum şair hali-həyatda ikən Mümtaza yazmış olduğu gilayə məktubunun cavabı olaraq, vəfatı münasibətilə yazılmışdır.

** Şamaxılı Mirzə Nəsrullah “Bahar” təxəllüs ilə Qara Məhəmməd “Səfa” təxəllüsə işarədir.

lərdə belə ziraətə dair “xüsusi dərslərin” olması məcburidir. Almaniya ziraət məktəblərində əməliyyata ziya-dəsiylə məsai [əmək] sərf edilir. Zira-ətətin tərəqqisi üçün xüsusi məktəblərə kifayət edilməyib, Ziraət və Əmlak Nəzarəti tərəfindən kəndlərə bir çox səyyar mütəxəssis müəllimlər göndərilir. Bunlar kəndləri gəzib dolaşırlar. Özləri ilə götürdükləri ziraət makinalarının ya modellərini və ya da xüsusi jurnallarda rəsmlərini göstərir, qiymətini, yerini və qullanmasını əhaliyə öyrədirlər. Torpağın qüvvəli olaraq məhsulunun artmasına səbəb olan kimyəvi şeylərlə aşına edirlər. Bağçəvanlıq [bağbanlıq], barama bəsləmək, arı və mal saxlamaq haqqında məlumat verirlər. Böylə müəllim və mütəxəssislər bacıoğlu, əmioğlu deyə deyil, bildiklərinə görə işə göndərilmiş olduqlarından, ciddi çalışır və öz zəhmətlərinin səmərəsini də görürlər. Bir də görürsən yüz milyonlardan təşəkkül etmiş münbit yerlərə sahib bir millət arxada qalır da, Kanada, Avstraliya, Viktoriya kimi xırda ölkələr parlayır və bütün yer üzünü öz torpaqlarının məhsulu ilə doldururlar.

Zaqafqaziya ziraəti tərəqqisi üçün indiyə qədər bir şey edilməmişdir. Demək olar ki, iş bundan sonradır. Yüz sənədən ziyadə rus hakimiyyəti zamanında ancaq bir edadi ziraət məktəbi və altı bağçəvanlıq məktəbcələri açılmışdır. Bunun nəticəsi olaraq əhali ziraət makinalarından, yer əkmək qanunlarından xəbərsiz yaşamış, bala-

ca bir dəmir parçasının (ciftin) [cütün, xışın] ümidinə qalmışdır və yüz illərlə məhsuldar torpaqlar üstdə ac dolanmışdır. Kəndçilərimiz yerlərindən, köçəbəmiz ayaqyalın, başıaçıq, yağış-dolu altında yaylaq və qışlaqda saxladığı malından indiyəcən bir mənfəət götürə bilməmişlər. Bundan sonra götürə bilməyə hazırlanırlar. Bu xüsusda ağır vəzifələr Ziraət və Əmlak Nəzarətinə düşür. Eşitdiyimizə görə Ziraət və Əmlak Nəzarəti təşəbbüsü ilə bu yaxın vaxtlarda Tiflisdən Bakıya, Azərbaycan paytaxtına bir məktəb köçürülür və əhaliyə ziraət makinaları gətirilməsi və daha bir çox islahat üçün layihələr hazırlanır.

Hüseyn Mirzəcamalov

TÖVSIYƏ

1914-cü ildən təqribən Amerika Cəmahiri-Müttəhidəsinin [Amerika Birləşmiş Ştatlarının] ümumcahan müharibəsinə iştirak etməsinə kimi Almaniyaya dövləti, alman milləti, daxili intizamının ahənin [dəmir kimi] səbat və istiqaməti, hiss və qüruri-millisinin bütün başqa hislərin hakim[i] olduğu, tərəqqiyati-mədəniyyəsinin [mədəni inkişafının] övci-əlayi-rüfətə [ən yüksək zirvəyə] çatdığı, sənəətinin [sənayesinin] ağıllar[ı] şaşıracaq möcüzələr, xariqüladə icadlar, ixtiralar yapmağı sayəsində cəhanın ən qəvi [güclü] dövlətlərini aciz buraxmışdı. Sarsılması, dağılması muhal [qeyri-mümkün] iş sayılan Rusiya, gördüyümüz hala düşdü. Firənglər,

ingilislər, italyanlar hədsiz zərbələr yedilər. Dala oturaraq Firəngistanın bir hissəsini Almanlara buraxdılar. Romaniya, Serbistan, Qaradağ, Belçika dövlətləri tutuldu. Fəqət şimdiki böylə bir dövlət, tutduğu yerləri boşaltmağa, Müttəfiqlərin həva-həvəslərinin oyuncağı olmağa məcbur olmuşdur. Böylə ki, əvamünnasın [avam xalqın] şimdiki hər yerdə: “Nə oldu bu tezliklə böylə bir qəvi və müdhiş dövlət bu hala düşdü?” söylədiyi eşidilir. Fəqət dörd il yarım müharibənin gedişini lazımcına təqib etmiş şəxslər şu təbəddüli-vüquatin [hadisələrin dəyişməsinin, çalxantılarının] nəgəhani [gözlənilməz] olmamasını və bəlkə müharibə başladıqda onunla bərabər toxumu əkilərək nəşvünüma tapa gəldiyini [inkişaf edərək gəldiyini] bilirlər. Almanlar kəndilərini mümtaz [seçilmiş], müdam [həmişə] qalibiyyət qazanmaq üçün yaranmış, bütün dünyaya hakim olmağa layiq və şayəstə [yaraşan] bir millət sayırdılar. 1870-ci ildəki firənglərə qalibiyyətləri, ondan qabaq Danimark, Holland məmləkətlərinə endirdikləri zərbələri, hiss və qüruri-milliləri, tərəqqiyati-mədəniyyələri onları istiqballarına dair xülyalar aləminə buraxmışlardı. Qalibiyyətimiz təmin olunmuşdur, deyə etdiklərini bir dürlü düşünməyirdilər. Müharibəyə Lüksemburq və Belçika torpaqlarına daxil olmaqla ibtida etdilər [başladılar]. Halbuki, məzkur [adı keçən] dövlətlər bitərəf olduqlarından, beynəlmiləl şərtlər və qanunlar üzrə hər bir təcəvüzlərdən məsun [toxunulmaz] və

məhfuz [qorunmuş] olmalıydılar. İştə almanlar Lüksemburq və Belçika torpaqlarına daxil olmaqla, müharibəni başlamaqla bərabər, şimdiki təbəddüli-vüquatın toxumunu ən münbit bir zəmində əkdilər. Yəni dünyanın yarısından çoxunun hüsnrəğbətini itirdilər. Sonra təhtəlbəhrləri [sualtıları] düşmən gəmilərini batırmaqla bərabər, pək etinasızlıqla bitərəf dövlətlərin gəmilərini dəxi batırırdı. Hətta Amerika Cəmahiri-Müttəhidəsinin gəmilərini batırmaqdan dəxi çəkinmədilər. Dəfələrlə Amerika Cəmahiri-Müttəhidəsi və başqa bitərəf dövlətlər, beynəlmiləl şərtlərdən və qanunlardan dəm vuraraq, almanların şu hərəkətlərinə qarşı etirazlar etdilər. Fəqət 14-cü Lui: “dövlət mənəm” dediyi kimi, almanlar dəxi: “beynəlmiləl şərtlər və qanunlar biziz” deyə heç etina etməyərək, qabaqkı hərəkətlərində davam edirdilər. Bu sıralarda alman mətbuatı: “Amerika Cəmahiri-Müttəhidəsinin bizə elani-hərb etməsi gözlənir. Fəqət bak etməyiniz [qorxmayınız], bütün dünya ilə çarpışacaq qədər qüvvəyə malikiz. Amerikalılar Avropaya o qədər qüvvə keçirəmməzlər.” yazırdı. İştə bu hərəkətləri sayəsində almanlar ibtidayi-müharibədə əkdikləri şimdiki təbəddüli-vüquatın toxumuna nəşvünüma verərək, amerikalıları müharibəyə sürükləməklə, dərəcəyi-kamala yetirdilər. Gürcüstanda türklərə nisbətən nankorluqları ilə onları daha kəndilərindən nifrətləndirdilər. Böylə siyasətin nəticəsi məlumdur.

İştə, böylə təkəbbür və qürurana siyasət hamı “mənəm-mənəm” deyən dövlətlər üçün bir dərsi-ibrətdir. Başqa dövlətlər almanların dörd il yarım müharibə imtidadındakı [müddətindəki] hərəkətlərini və nəticəsini kəndilərinə ayineyi-ibrət [ibrət güzgüsü] edərək, Loğmanın dilindən ibrət alaraq, onun işlərini etmədiyindən aqıl sanıldığı kimi, almanların tərzi-hərəkətlərinə təqlid etməməlidirlər. Rusiya yalnız ruslardan ibarət olmayaraq, təqribən yüz (100) milləti haizdir [ehtiva edir]. Şu yüz milləti ədalət və insaf üzrə razı salmadıqca, Rusiya islah bulmayacaqdır. Rusiya millətləri, o sırada Azərbaycan türkləri, Müttəfiqlərin istər şimdi, istər Sülh Konfransında Vilsonun 14 maddəsinə sadıq qalacaqlarına iman edərək, onlara qapılarını açırlar. Onlar şu 14 maddənin lafügüzaf [boş söz] olmadığına artıq inanmışlar. Rusiyanı doğrudan islah etmək istəyirlərsə, şu 14 maddəyə qövlən deyil feilən [sözdə deyil işdə] sadıq bulunsunlar və təbəddüli-vüquat toxumunu daha uyğun bir zəmində əkməsinlər.

Əbdülvahab Məhəmmədzadə

KİÇİK FELYETON Növbəti maskarad

Bu əsər “Daşnak” firqəsi həyatından hədsiz-hesabsız pərdədən ibarət bir maskaradır ki, hər dəm bir qismi oynanır. “Daşnak” firqəsinin mahir

artistləri tərəfindən oynanmaqda olan son “seriya”sını qarelərimizə [oxucularımıza] təqdim edirik.

Birinci məclis

Vaqe olur “Daşnaksutyun” firqəsinin mərkəzi komitəsi salonunda. İclas açılmadan əvvəl firqə əzası [üzləri] dəstə-dəstə yığışib nə isə mühüm bir əhval olduğunu danışırlar. Sədr öz kabinəsində bikef əyləşib düşünür. Pərdə qalxır. Sədr, dəryayi-fikrə [fikir dəryasına] qərq olmuş bir surətdə əyləşib, başını aşağı dikmişdir. Əza mütləhəyyirdir [üzlər çaşqındır]. Sədr məclisi bu nitq ilə açır:

“Yoldaşlar! İnciləbçi firqəmizin hürriyyətpərvər əzası axır zamanlar nə isə bir dərəcə vəzifələrindən qafil olmuş kimi görünürlər. Doğrudur, adətimizə görə hər tərəfdə yenə torlar qurub, fitnələr qaldırmaq üçün müəyyən planlar tərtib verməkdən bir an qafil deyilik. Amma nədənsə, axır zamanlar öylə parlaq bir müvəffəqiyyətə nail ola bilmədik. Gürcüstan sərhədində, Qarabağda və Göyçə yanında planlarımız gözlədiyimiz müvəffəqiyyəti vermədilər. Son müvəffəqiyyətsizliyimiz o dərəcə fəna təsir bağışlamışdır ki, hətta böyük müttəfiqimiz olan İblis həzrətlərinin də diqqətini cəlb edərək, onu bizdən incitmişdir. Həm də öylə incitmişdir ki, bu gün dostanə ruhda yazılmış lakin hiddət və qəzəb əsəri olan bir nota göndərərək, əski fəaliyyətimizi məmnuniyyətlə tədad [sadalayaraq] və hazırkı müvəffə-

qiyyətsizliyimizdən şikayət edərək yazır ki, ən yaxın zamanda böyük bir qanlı müsadimə [toqquşma] çıxarmaqla onu şad edəcəyimizə qəviyyəni ümidvar olur [böyük ümid bəsləyir]. Filhəqiqə [doğrudan da], yoldaşlar, böylə şey olmaz ki, neçə müddətdən bəridir barı bir iyirmi-otuz min adamın da qanı tökülməyir. Burası əvvəla proqramımıza müqayir [zidd], saniyəni [ikincisi] İblis ilə bağlamış olduğumuz əhdnaməyə zidd və salisən [üçüncüsü] insaniyyətpərvərlik şüarına bir zərbədir. İnsaf deyil ki, insanlar bu qədər artsın ki, çörəyin girvənkəsi on manata qalxıb camaat ac qalsın. Məncə, insaniyyətpərvərlik vəzifəmiz vadar edir, insanların bir qisminin qırılması ilə adam miqdarını azaldaraq, çörək və sairənin bollaşması və xalqın acılıqdan qurtarması üçün çarələr arayaq.”

Sədrdən sonra bir neçə natiq dəxi bu ruhda nitqlər irad edərək [söyləyərək], nəhayət böylə bir qərarnamə qəbul olunur: Əhvali-hazirənin [indiki vəziyyətin] tələbini nəzərə alaraq İblisin xatirini ələ gətirmək və proqramımızın insaniyyətpərvərlik haqqındakı maddəsinə əməl etmək qəsdini ilə firqəmiz lazım bilir ən yaxın zamanda, mümkün və lazım olan bir nöqtədə, qanlı bir müsadimə çıxarsın.

Bu qərarnamənin qəbulundan sonra müavini-sədr [sədr müavini] səs alaraq uzun bir nitq söyləyir və axırda təklif edir ki, qanlı müsadiməni pərdələmək üçün tədbir görülsün. Digər bir

nətiq bu xüsusda firqənin canfəşan mühərrirlərinə ümidvar olduğunu bəyanla təklif edir ki, mühərrirlər ilə görüşmək üçün bir nümayəndə təyin edilsin. Təklif qəbula keçir.

İkinci məclis

Vaqe olur “Aşxatavor” baş mühərririnin kabinəsində. Firqə tərəfindən göndərilmiş nümayəndə, öhdəsinə verilməmiş olan vəzifədən bəhslə deyir ki:

– Bu surətlə firqəmiz qərar vermişdir, ən yaxın bir zamanda ölkənin bir nöqtəsində qanlı bir faciə oynasın. Fəqət bu faciəni öylə pərdələməlidir ki, firqə üzərinə töhmət düşməsin, təqsir məzlum tərəfində görülsün. Bu xüsusda möhtərəm mühərrirlərimizin məharətini və bu vaxtadək etmiş olduqları xidməti təqdirlə, firqəmiz bu vəzifəni yenə sizin öhdənizə verir.

Müdir: – (Bir qədər düşündükdən sonra) Məncə bundan asan heç bir şey ola bilməz. Böylə ki, mən bütün mühərrirlərimizə tapşırıram, öylə bir hay-küy salarlar ki, onların çığırtısı altında qan dəryasına batmış arvad-uşaqların ahü-fəğanı əsla eşidilməz. Firqəmizin qurşun yağmurunu, axıdılan qanlar və göz yaşları bilmərrə görülməz. Görülsə də firqəmizə töhmət gəlməz.

“Növbəti masqarad”ın üçüncü pərdəsi “Aşxatavor” və “Kavkazskoye slovo” qəzetələrinin son nömrələrindəki məqalələrdən ibarətdir. Bu mühərrirlər daşnakların sui-niyyətini pərdələmək üçün bir müddət Gürcüs-

tan Hökumətinə hücum edərək, şiddətli lisanla məqalələr yazdığı kimi, şimdi də Azərbaycan Hökuməti və hökumət nümayəndələrinə qarşı meydana açmışlardır. Məqalələrin məzmunu, Cəfərovun dünkü nömrəmizdə dərc etmiş olduğumuz müraciətindən məlumdur. Bu hücumlardan sonra şübhəsizdir ki, ən yaxın zamanda Zaqafqaziyanın bir nöqtəsində bir faciə oynanacağını gözləməlidir. Baxalım maskaradın faciəli son pərdəsi nerdə oynanacaqdır.

Bir nəfər

BAKI XƏBƏRLƏRİ

- Ərzaq Nəzarəti müvəkkili Neftçilər İttifaqı nümayəndəsi Məşhədi Qasımov Xudat mövqifindən [stansiya-sından] Bakıya gətirmək üçün beş vaqon arpa almaqdan ötrü vəsiqə vermişdir.

- Ərzaq Nəzarəti Bələdiyyə İdarəsinin Ərzaq şöbəsinə bütün Bakı körpüləri və körpü anbarlarındakı çayı həcz [müsadirə] etmək üçün müsaidə vermişdir.

- Təşrini-saninin [noyabrın] 27-dən etibarən Port dairəsi fəhlələrinin tətilinə xitam verilmişdir. Fəhlələrə eylül [sentyabr] ayının yarısı məvacibi verilmişdir.

- Təşrini-saninin 26-da Tazəşəhərdən “Qırğız” nam vapor Bakıya varid olmuşdur [gəlmişdir]. Vaporda ingilis

saldatları gəlmişdir.

- Təşrini-saninin 26-da Hüseynova məxsus “Qədir” nam vapor Tazəşəhərdən Bakıya varid olmuşdur. Sərnişinlərin məlumatına görə, Tazəşəhər əhalisinin əhvalı fəna deyildir. Şəhərdə ərzaq azdır, ət yoxdur. Çörəyin qiyməti 3 ½ - 3 rublədir. Kartoçka ilə adambaşı ½ girvənkə əkmək verilir. Qiymət isə 70 qəpikdir.

- Daşkənd yaxınlığında bolşeviklərlə Tazəşəhər komitəsi qoşunları miyanında [arasında] müharibə davam etməkdədir. Fort-Aleksandrovsk bolşeviklər əlindədir.

- Ərzaq Nəzarəti Ərzaq şöbəsinə sabiq Türkiyə ordusu anbarlarındakı ərzaq və başqa ələ gələ biləcək mühümmatı [ləvazimatı] oradan götürməyə müsaidə buyurmuşdur.

- Bələdiyyə İdarəsi Kalandadzeyə təcili surətdə Bakıya ərzaq və ələfiyyat [yem] göndərməyi tövsiyə etmişdir. Həmin zat Lənkəran[dan] və Lənkəran qəzasından da taxıl almağa müvəkkil edilmişdir. Vəsaiti-nəqliyyədən [nəqliyyat vasitələrindən] ötrü Müttəfiq ordu komandanlığına müraciət etməlidir.

- Ərzaq şöbəsi Ağabala Quliyevə Yevlax ilə Kürdəmir arasında dəmiryol xəttindəki 13 vaqon buğdanı gətirmək üçün vəsiqə vermişdir.

- Bakıda taxıl qəhətliyindən naşi [ötrü], Ərzaq şöbəsi Quba qəzasında taxıl almağa müvəkkil edilmiş Yurvin Qalinovskiyyə bütün Vladıqafqaz dəmiryolu mövqiflərindəki [stansiyalarındakı] taxılı həcz [müsadirə] etmək üçün əmr göndərmişdir. Hər bir həcz edilən

ərzaq üçün xüsusi bəratülqövl [protokol] yazılmalıdır.

- Dün [dünən] Tiflisdən buraya Amerika Səlibi-əhmər [Qızıl xaç] mürəxxəsliyi [nümayəndəliyi] varid olmuşdur. Mürəxxəslik, Amerika milli bayrağı ilə bəzənmiş xüsusi vaqonda gəlmişdir.

- Şəhər məktəbləri müəllim və xidmətçilərinə təşrini-saninin ikinci nisfi [yarısı] məvacibi təşrini-saninin 28-də saat 2-yədək veriləcəkdir.

- İşbu günlərdə Bakıda rus dilində “Yedinaya Rossiya” nam gündəlik bir qəzetə nəşr ediləcəkdir.

- Petrovski meydançada və 4 nömrəli evdəki Britaniya Su Nəqliyyatı İdarəsində Britaniya postası yerləşdirilmişdir. İşbu posta dünyanın hər nöqtəsinə göndərilmək üçün məktubat qəbul edir. Bu vaxtadək məktubat Ənzəli-Bəsrə təriqi [yolu] ilə göndərilirdi. Buradan göndərilən məktub Bəsrəyə bir ayadək çatır. Sonra məktub bəhri-mühit [okean] vaporlarına verilir. Xərc, bura pulunun qiyməti qeyri-müəyyən olduğu üçün, burada qəbul edilməyib, çatacağı yerindəki qiyməti alınır. Göndəriləcək məktubat Britaniya hərbi sansürü [senzurası] nəzərindən keçməlidir. Məktubat pəncşənbə [cümə axşamı] və düşənbə [bazar ertəsi] günləri qəbul edilir. Xüsusi şəxslərin də məktubu qəbul olunur.

- Su nəqliyyatı təşkil tapdıqdan sonra işlər çox sürətlə irəliləyir. Ənzəli və Tazəşəhər ilə Bakı arasında gəmi hərəkəti təzələnmişdir. Lənkəran və Astara miyanında [arasında] hərəkət

başlanmaqdadır. Bu vaxtdək əşya və əmval [mal] göndərdikdə, Britaniya idarəsindən xüsusi vəsiqə alıb vapor şirkətləri kağızları ilə dəyişilirdi. Məxarici oradaca verilirdi. Srağagündən şirkətlərə təklif edilmişdir ki, adəti üzrə işə başlanılsın. Yük tariflərinin nizama salınmasından ötrü Britaniya ərkani-hərbindən [qəragah zabitlərindən] və vapor sahiblərindən mürəkkəb bir komission təşkil edilir ki, ticarət donanması müfəttişi mayor Braun ilə bərabər işbu məsələni həll etsin.

- Gəncədəki Rus Milli Şurası Azərbaycan Parlamanına Rus Milli Şurası tərəfindən nümayəndə göndərilməsi haqqında Bakı Rus Milli Şurasından teleqrafla isticvab etmişdir [sorgu göndərmişdir].

- Təşirini-saninin 26-dan etibarən Mirzabekyanın tənbəki və papiros emalatxanası fəhlələri tətıl elan etmişlər. Tətıl fəhlələrin məvaciblərini artırmaq qəsdı ilə olmuşdur.

BƏZZAZIYYƏ [PARŞA, ARŞIN MALI] MƏSƏLƏSİ

Tağiyev fabrikasında hazırlanan arşın malı tamamilə Ticarət və Sənaye Nəzarəti binagüzarlığına [sərəncamına] alınmışdır. Nəzarət bu malı ucuz qiymətlə əhaliyə satdıracaqdır. İşbu münasibətlə Ticarət və Sənaye Nəzarətinin Sənaye şöbəsi müdiri Sadıq Əhmədov, müxbirimizlə etdiyi müsahibəsində demişdir:

“Bez və başqa bəzzaziyyə malları-

nın Nəzarət əlinə keçməsinə, möhtəkirlərin baha qiymətlə satması və əhalinin qismi-əzəmi [çox hissəsinin] istifadəsindən məhrum olması səbəbiyyəti vermişdir. Bundan naşidir [buna görədir] ki, Nəzarət, Tağiyev fabrikası istehsalatını öz əlinə alaraq xalq miyanında [arasında] təşkilatlar vasitəsilə təqsim edəcəkdir [böləcəkdir]. Böyləliklə xüsusi əşxasa [şəxslərə] Tağiyev fabrikasından bəzzaziyyə malı buraxılmayacaqdır. Fəqət vəsiqələri olan kənd təşkilatlarına və istehlak cəmiyyətlərinə mal buraxılacaqdır.

Nəzarət böyük bəzzazları dəvətlə, bəzzaziyyə malını arşına 25 qəpik mənfəətlə satmaqdan ötrü sazişə gəlmək niyyətindədir. Bu malları qiyməti müəyyənə [müəyyən qiymət] ilə satmaqdan ötrü böyük təşkilatların, məsələn bələdiyyə və qeyrisinin mübəsirləri [nəzarətçiləri] olacaqdır. Bezin arşını, ehtimala görə, təxminən 4 rublə 50 qəpiyədək satılmalıdır. Buraya bəzzazların mənfəətləri də daxildir. Nəzarətin [Nazirliyin] ehtimalına görə, ev təşkilatları vasitəsilə xalqa bir qədər bəzzaziyyə verilsə, qiymət ucuzlaşacaqdır. Böylə vəsaitlə bəzzaziyyə qəhətliyini bərtərəf etməyə [aradan qaldırmağa] müvəffəq olacağımıza aminiz.”

DEMOKRATLAR MÜŞAVİRƏSİNDƏ

Üç gün bundan əqdəm [əvvəl] “Texniçeskoye obşestvo” [Texniki Cəmiyyət] salonunda demokratlar müşavirəsinin

ikinci iclası vaxt olmuşdur. İclasda 22 təşkilata mənsub 45 nümayəndə iştirak etmişdir. Müşavirədə erməni milli təşkilatlarından və “Daşnaksagan” firqəsindən nümayəndələr olmadığı kimi, müsəlman da yox imiş.

İclas birinci cəlsədə [yığıncada] intixab edilmiş [seçilmiş] beş nəfərin məruzəsi ilə açılmışdır. Beş nəfər professor Qolovin ilə etdiyi müsahibəni söyləmişdir. Böylə məlum olmuşdur ki, Qolovin Ufa Hökuməti nümayəndəsi olmayıb, fəqət [sədəcə] hərbi şöbənin nümayəndəsidir və Bakıda Ufa Hökuməti namından müvəkkil deyildir. Professor burada fəqət rus orientasiyası tərəfdarı hökumət düzəltməkdə müavinət [yardım] göstərə biləcəkdir.

Məruzəni eşitdikdən sonra iclas qərar etmişdir ki, məruzə fəqət məlumatı haizdir [əhatə edir]. Məhəlli [yerli] müştərək hökumət təsisi məsələsi mübadileyi-əfkarı [fikir mübadiləsi] istisna edilməmişdir [gündəliyə daxil edilmişdir].

Sonra iclas Kaspi-Qafqaziya Hökumətini müzakirəyə başlar. Zinovyeva-Deyç işbu hökumətin müştərək olmadığı üçün Bakı üçün yaramadığını söyləmişdir.

Bu məsələ haqqında Saakyan dəxi bir nitq söyləmişdir. Saakyanın əqidə-sincə bir çox xüsusiyyətlərdən dolayı Rusiya müvəqqəat olaraq bir hökumət şəklini ala biləcəkdir.

Məruzədən sonra bir çox natiqlər nitq söyləmişlər. Bunlardan bir parası

milli əsas üzərinə və bir parası firqələrdən mürəkkəb hökumət təşkili tərəfdarı çıxmışlar. Mübadileyi-əfkar-dan sonra qərar edilmişdir ki, müşavirəyə nüfuz verməkdən ötrü gələcək iclas üçün məruzə hazırlamaq üçün xüsusi bir komission intixab edilsin [seçilsin].

TİCARƏT MÜFƏTTİŞLİYİ

Bələdiyyə İdarəsi Ərzaq Şöbəsi tərəfindən Bakıda Ticarət Müfəttişliyi təsisi haqqında bir məsələ qaldırılmışdır. Şöbənin layihəsinə görə Ticarət Müfəttişliyi 1 ticarət müfəttişi, 4 müavin, 12 ticarət mübəssiri [nəzarətçisi], 15 nəfər bazar gözətçilərindən ibarət olmalıdır. Böylə bir təşkilata ayda 25000 rublə para sərf ediləcəkdir.

Ticarət Müfəttişliyinin fəaliyyəti bundan ibarətdir:

1. Tacir və alış-verişçilərin qiyməti bahalandırmaqdan ötrü iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunmalarını təqib etmək.

2. Bazar və başqa ticarət mənbələrində nizam və asayiş saxlamaq üçün təşəbbüsatda bulunmaq.

3. Qiyməti-müəyyənə [müəyyən qiymət] ilə satılacaq ərzaq və mühümmatın [ləvazimatın] artıq qiymətlə satılmamasına diqqət etmək.

4. Ticarət etmək üçün Bələdiyyə İdarəsindən alınacaq ticarət vəzəqələrini təhqiq etmək.

5. Tərəzi və başqa ölçüləri müəyinə

etmək.

6. Bazarlarda satılacaq ərzaq və mühümmatın təmiz olmasına çalışmaq.

7. Bütün Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən nəşr ediləcək hifzüssihhə [gigiyyə] və başqalarına dair qərardadların qövlədən feilə [sözdən əmələ] gətirilməsinə və tətbiq edilməsinə çalışacaqdır.

ŞURAYI-MİLLİ ƏZALARINA

Şurayi-Millî əzaları noyabrın 16-sına dəvət edilmişkən, bir çoxları hələ Bakıya gəlməmiş və nə səbəbə dəxi gəlmədiklərini bildirməmişlərdir. Şurayi-Millî rəyasəti əzayı-müşarileyhimin [haqqında danışılan üzvlərin] bəhəməhal [mütləq] dekabrın 3-də Bakıda bulunmalarını rica edir.

Şurayi-Millî rəisi:

Məhəmməd Əmin Rəsulzadə
6/6

ŞURAYI-MİLLİ İDARƏSİNDƏN

Şurayi-Millî dəftərxanasında xidmət etmək üçün türkçə və rusca bilir təcrübəli bir mütərcim lazımdır. Xahiş edənlərin Şurayi-Millî rəyasətinə müraciəti tövsiyə olunur.

Şurayi-Millî idarəsi müdiri:

Məhəmməd Səid
6/5

ELAN

Bakı İkinci zükür [oğlanlar] gimnaziyası cənbində [nəzdində] kamilən [tamamən] milliləşmiş əlifba şöbəsi açılır. Bu şöbəyə daxil olan çocuqlar türkçə təlim alacaqlar. Əhalinin nəzəri-etinası [diqqəti] bu milliləşmiş əlifba şöbəsinə cəlb olunaraq,

uşaqlarını qeyd etdirəcəklərinə ümid edirik. Qeyd etdirmək istəyənlər məktəbin dəftərxanasına müraciət edə bilərlər.

725

BAKİ ƏHALİSİNƏ

Bakı Şəhər İdarəsi çörək yoxluğunun səbəblərini göstərməyə özünü borclu bilir. Əvvəla, Türk Ordusunun Bakıdan köçmə-sindən naşi [ötrü] dəmiryolları yüklə dolmuşdur və saniyə [ikinci olaraq] Zaqafqaz dəmiryolu axırncı yağışlardan çox zərər-didə olmuşdur [zərər çəkmişdir]. Bu səbəbdəndir ki, dəmiryolları ilə ərzaq gətirmək çətinləşib, bu axırncı həftədə taxıl heç gəlməmişdir.

Tezliklə dəmiryolu təmir edilməsi üçün Hökumət tərəfindən tədbirlər görülməkdədir. Bu yaxında Lənkəran və İran yolları dəxi açıldıqda, Bakı Şəhər İdarəsi yenə də bazarda çörəyin bollaşmasına ümid edir.

Böylə müşkül halda camaatın imdadına yetişmək üçün Şəhər İdarəsi Ərzaq şöbəsi qabaqca hazırlanmış arpa ununu çörəkçilərə paylayıb, çörəyin girvənkəsini 2 manatdan satdırmaqdadır. Bu dükanlar siyahısı xüsusi elan olmuşdur.

Şəhər İdarəsi əhaliyə müraciət edib, camaatın təşvişə düşməməsini rica edib, bu yaxında ərzaq qəhətliyinin rəf ediləcəyinə [aradan qaldırılacağına] inandırır.

Bununla belə Şəhər İdarəsi alışı-verişi çilərə öz vətəndaşlıq vəzifələrini unutmamalarını tövsiyə edib, məişətin bu çətin zamanında ərzağı gizlədib qiymətlərin bahalaşdırılmamasını və hər bir növ ilə ərzaq yoxluğunun asanlaşdırılmasına səy etmələrini rica və təmənnə edir.

Bakı Şəhər qlavası

[Şəhər İdarəsinin rəisi]

İlyuşkin

6/2 2-2

Doktor Krinski

Sifilis, əmrəzi-tənasüliyyə [zöhrəvi xəstəliklər] və cild mərazinə mübtəla olanları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 7-yə kimi. Ünvan: Tarqovı caddədə Tağiyev qardaşlarının 10 nömrəli evində. Telefon 15-59.

263

Doktor F. S. Şteyn

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan 12-yədək, axşam saat 5-dən 7-yədək.

Mariinski və Tarqovı caddələrin küncündə Əşrəfovun evi, “Jorj” əksxanası. Telefon nömrə 54-44.

232

Diş təbibəsi Altmanın diş müalicəxanası

Naxoşları qəbul edir saat 8-dən 1-ə kimi, 4-dən 7-yə kimi, qadınları 1-dən 3-ə kimi. Dişlərə müalicə edir, doldurur, ağrısız çıxarır və qızıl və kauçuk üzərində süni dişlər qayırır. Hərbiyəyə, məktəblilərə və çocuqlara külli faiz edilir.

Ünvan: Şamaxinski caddədə ev nömrə 20. Aptek qarşısında. Telefon 18-73.

245

Həkim S. L. Şklovskaya

Mamalıq və daxili ünəs əmrəzini [qadın xəstəliklərini] qəbul edir. Naxoşlar qəbul olunur: səhər saat 9-dan birə və 5-dən 7-yə qədər. Ünvan: Aziatski küçədə nömrə 153, Bolşoy Marskoy və Krasnovodski küçələrin arasında. Telefon: 50-67.

Burada leyli [gəcə] yatacaqlarıyla qadın cərrahiyyə xəstəxanası mövcuddur.

209

Arvad diş həkimləri Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qarma və hər növ qayırma dişlər. Dişin yaxşı qayrılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir. Qəbul olunur 9-dan 2-yə və axşam 4-dən 7-yə kimi. Vorontsovski küçə, 14 nömrəli evdə, paradı qarından.

215

Müdir:***Ceyhun bəy Hacıbəyli***

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Ümuri-Nafia və Xeyriyyə

Nəzarətində

səh. 499. “20 təşrini-sani 1334”: Burada il, rumi təqvimlə göstərilmişdir; miladi təqvimlə 20 noyabr 1918-ci ilə uyğundur.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanı təsis haqqında Qanun

səh. 499-501. Bu qanunun hərflərlə göstərilən maddələri qəzetdə ərəb əlifbasına uyğun olaraq (əlif, bə, tə və s. kimi) sirlənmişdir.

səh. 500. “Sovet Syezd”: Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurası nəzərdə tutulur.

Radioteleqraf: Almaniya vəliəhdi

səh. 501. “Alman kronprinsi (vəliəhdi)...”: Fridrix Vilhelm nəzərdə tutulur.

“..Veterinq şəhərində Zuiderze qəsəbəçəsində..”: belə başa düşülməlidir: “Zuiderze körfəzində Veterinq qəsəbə-sində”.

İngiltərədə seçki işləri

səh. 501. “...bu yerlər içindəki evlər ilə ya hissələrə yaxud geniş bir miqyasda fənni-ziraət planı ilə hazırlamaq..”: Xəbərin tərcüməsində qeyri-dəqiqlik olduğundan, cümlənin bu hissəsi anlaşılmır; belə başa düşülməlidir: “bu ərazilər ya evlər və bağçalar olmaqla hissələrə ayrılacaq, yaxud da geniş miqyaslı kənd təsərrüfatı planlarına uyğunlaşdırılacaqdır”.

Teleqraf xəbərləri

səh. 503. “Bu qərarla mübarizənin təzələnməsi üçün ənənəli əsaslar hazırlayırlar.”: Bu cümlə belə başa düşül-

məlidir: “Bu qərarla, get-gedə mübarizənin təzələnməsi üçün zəmin hazırlayırlar.”

Almaniya ilə mütarikə şəraitindən

səh. 504-506. Qəzetdə müqavilənin sadəcə bir hissəsi verilmişdir, 1-11 ci, habelə 23, 26-27 və 31-ci maddələr buraxılmışdır.

səh. 504. “12-ci maddə”: “Azərbaycan” qəzetində səhvən “21-ci maddə” kimi getmişdir.

səh. 505. “Böylə maliyyə tədabiri şimdilik lazımdır. Müttəfiq və Amerika dövlətlərinin gələcək tələbləri ilə yuxarıdakı tədabir xələdar olmasın.”: Tərcümə xətası üzündən anlaşılmaz hala gələn bu cümlələr belə başa düşülməlidir: “Bu maliyyə tədbirləri, Müttəfiqlərin və Amerika Birləşmiş Ştatlarının bundan sonrakı tələb və iddialarını pozmadığı müddətcə həyata keçirilə bilər.

“21 – Müttəfiqlərin və ittifaqa mənsub dövlətlərin (ticarət və hərbi) donanması bəhriyyunları qaytarılmalıdır. Bunun əvəzində əsir verilməyir.”: Burada söhbət, Almaniyaya və müttəfiqlərinin əlindəki əsirlərin birtərəfli qaydada qaytarılmasından gedir.

səh. 506. “Böylə müamilat [əməliyyat] hər iki tərəfdən olmayacaqdır.”: Burada söhbət, tutulan gəmilərin qaytarılması əməliyyatının birtərəfli qaydada həyata keçirilməsindən gedir.

“32 – Almaniyaya Hökuməti, xüsusi müəssisələr yaxud xüsusi ticarət cəmiyyətlərinin tərəfindən İsveç, Norveç, Danimarka, Felemenk və digər bitərəf məmləkətləri Müttəfiqlər və Müttəfiqlərə mənsub dövlətlərlə məhdud və yasaq olan ticarətin azadlığı haqqında Almaniyaya istixbar [xəbərdar] etməlidir.”: Tərcümə xətası üzündən anlaşılmaz hala gələn bu cüm-

lə belə başa düşülməlidir: “Almaniya Hökuməti; gəmiçilik şirkətlərinin Antanta dövlətləri və onlarla ittifaq halındakı digər dövlətlərlə ticarət əqlərinə tətbiq edilən bütün məhdudiyətlərin – bu məhdudiyətlər istər Almaniya Hökuməti, istər özəl müəssisələr tərəfindən qoyulmuş olsun – dərhal ləğvi barəsində dünyadakı bütün bitərəf dövlətləri, xüsusilə də Norveç, Danimarka, İsveç və Hollandiyanı rəsmi qaydada xəbərdar etməlidir.

“18-ci maddənin şərtlərini təyin edilmiş zamanda ifa etmək mümkün olmazsa...”: Qəzetdə bu hissə belə getmişdir: “18-ci maddənin təyin edilmiş zamanda yazdığına ifa etmək mümkün olmazsa...”

“12 təşrini-sani 334”: Burada il (1334-cü il), rumi təqvimlə göstərilmişdir. Miladi təqvimlə 12 noyabr 1918-ci ilə uyğundur.

Milyukov ilə müsahibə

səh. 506. “P. K.”: “Priazovski kray” qəzeti nəzərdə tutulur; “Azərbaycan” qəzetində səhvən “P. F.” kimi getmişdir.

səh. 507. “...Stepanov ilə Astrov bizim nümayəndələrimizdir.”: Vasili Aleksandroviç Stepanov və Nikolay İvanoviç Astrov nəzərdə tutulur.

Posta-Teleqraf naziri ilə müsahibə

səh. 508. “K.”: “Kaspi” qəzeti nəzərdə tutulur.

Mərhum Səhhətin son məktubuna cavab

səh. 509. “.....”: Bir misra buraxılmışdır.

“Mərhum Səhhətin son məktubuna cavab” (səh. 508-509) şeiri üçün

lüğət:

şəmsi-münir: parlaq günəş

mahi-taban: işıqlı ay

şəhab: alov

neyyir: nurlu

nəsimi-sabah: səhər yeli

sitareyi-səhər: səhər ulduzu

bədr: on dörd gecəlik ay

Süheyli: parlaq bir ulduzun adıdır

səhab: bulud

rümuzi-şe’r: şeirlərdəki işarələr

şairi-şəhir: şöhrətli şair

nükati-nəzm: nəzm əsərlərindəki incə

nöqtələr

rahbər: rəhbər; yol göstərən

rəhnüma: yol göstərən

rəvani-pak: pak ruh

Qafqaz-ara: Qafqazda

nəşidə: şərq, şeir

raiqanə: saf

xak: torpaq

Tövsiyə

səh. 510. “1870-ci ildəki firənglərə qalibyyətləri...”: 1870-1871-ci illər Fransa-Prussiya müharibəsi nəzərdə tutulur.

Kiçik felyeton

səh. 513. “Bir nəfər”: Bu imza Üzeyir Hacıbəyliyə məxsusdur.

Bakı xəbərləri

səh. 514. “Daşkənd yaxınlığında bolşeviklərlə Tazəşəhər komitəsi...”: Burada söhbət, Zakaspiysk Müvəqqəti Hökumətinin Krasnovodsk Komitəsindən gedir.